

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)
---	--	---	--

UDC: 338.439

DOI: 10.31499/2616-5236.2(20).2022.264261

Pavlovska I. G.,*PhD in Economic, Candidate on Doctor Degree of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ **FACTORS OF INFLUENCE ON FOOD SECURITY OF THE STATE**

***Анотація.** Стаття присвячена визначенню факторів, які впливають на продовольчу безпеку будь-якої країни. Доведено, що на продовольчу безпеку впливає чисельна кількість факторів. Запропонована удосконалена класифікація факторів впливу на продовольчу безпеку держави, яка на відміну від існуючих пропонує розглядати всі фактори в залежності від рівня системи – мегарівень, макрорівень, мезорівень та микрорівень, що дозволить побудувати стійку систему продовольчої безпеки держави. Був зроблений висновок про те, що на розвиток продовольчої безпеки впливають численні фактори, які можна згрупувати та прокласифікувати за основними ознаками для ухвалення необхідних ефективних управлінських рішень для зниження рівня внутрішніх і зовнішніх загроз і підвищення економічною безпеки країни.*

***Abstract.** The article is devoted to determining the factors that affect the food security of any country. The work defines the concept of "food security". It has been proven that food security is affected by a large number of factors. The classical distribution of influence factors is given. An improved classification of factors affecting the food security of the state is proposed, which, unlike the existing ones, proposes to consider all factors (by the criterion of subjectivity, by the position regarding the object of influence, by the nature of the consequences, by types and by the duration of the impact on the object) in depending on the level of the system - mega-level, macro-level, meso-level and micro-level, which will allow building a stable system of food security of the state. The main subjects of guaranteeing (ensuring) food safety are presented, depending on the hierarchical levels of the system. Stabilizing and destructive factors affecting the food security of the state in the context of internal influencing factors are carefully considered. It is suggested that within the framework of the classification of factors affecting food security by species, consider institutional factors, to which boycotts, sanctions and anti-sanctions should be classified. The global factors affecting*

food security affecting all levels of the system are given separately. The need for state support was noted as one of the most important factors influencing food security. It was concluded that the development of food security is influenced by numerous factors that can be grouped and classified according to the main characteristics, to assess their impact on the overall level of food security in order to make the necessary effective management decisions, develop measures to reduce the level of internal and external threats and increase economic security of the country, the region, every person and the world community in general.

Key words: *food security, impact factor, security guarantee subjects, internal factors, institutional factors, state support, classification of impact factors, stabilization factors, destructive factors*

Ключові слова: *продовольча безпека, фактор впливу, суб'єкти гарантування безпеки, внутрішні фактори, інституційні фактори, державна підтримка, класифікація факторів впливу, стабілізаційні фактори, деструктивні фактори*

Постановка проблеми. Для сталого соціально-економічного розвитку будь-якої держави, забезпечення продовольчої безпеки є одним із пріоритетних напрямків. Рівень забезпечення громадян країни продуктами харчування – основний показник життєздатності соціально-економічної системи та ефективності державного управління. Згідно Цілей сталого розвитку, більш відомих як «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», прийнятих 193 країнами в 2015 р., ліквідація голоду, забезпечення продовольчої безпеки та сприяння сталому розвитку сільського господарства є першочерговими завданнями для всієї нашої планети [1]. Особливо ця проблема набуває актуальності на тлі різноманітних криз останніх років. Так:

– у 2017-2018 рр. на зусилля щодо припинення голоду та

продовольчу безпеку негативним чином впливали міжнародні конфлікти, мінливість клімату та екстремальні явища;

– у 2019 р. – економічні спади, глобальні рецесії та торговельна війна між США та Китаєм;

– у 2020-2021 рр. – триваюча пандемія COVID-19, обмеження експорту та імпорту, зниження обсягів ПІІ, уповільнення темпів міжнародної торгівлі, а також безпрецедентні спалахи пустельної сарани в Східній Африці;

– також у 2021 р. – природні аномалії;

– у 2022 р. – відкрита військова агресія РФ проти України, які призвели до сумних результатів не тільки в Україні, але й в історії розвитку Європейського Союзу й всього цивілізованого світу.

Таким чином, експерти Продовольчої і сільськогосподарської

Організації Об'єднаних Націй [2] вважають, що досягнення нульового рівня голоду в 2030 р. викликає сумнівну й ситуація, навпаки, може тільки погіршитися.

Такі глобальні негативні зміни ставлять перед науковою спільнотою та практиками завдання щодо переосмислення та коригування системи продовольчої безпеки країни у відповідь на нові виклики та загрози. У зв'язку з цим ще більше актуалізуються дослідження, спрямовані на пошук шляхів зміцнення продовольчої безпеки з метою підвищення якості життя людей та створення умов сталого соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що питання щодо забезпечення продовольчої безпеки в умовах сьогодення викликає неабиякий інтерес з боку провідних вітчизняних вчених. Теоретичні та практичні аспекти продовольчої безпеки на рівні регіону, країни та у глобальному масштабі знайшли відображення у працях вчених: Губарева І., Доровський В., Хаустова В., Кизим М., Дайнеко Л., Гришин В. та інші.

Слід відзначити, що дослідженнями проблем забезпечення продовольчої безпеки, подолання голоду, недоїдання, поліпшення харчування в світі займається низка провідних міжнародних організацій, серед яких, перш за все, слід виділити Продовольчу та

сільськогосподарську ООН (ФАО), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР), Дитячий фонд організації ООН (ЮНІСЕФ), Всесвітню продовольчу програму ООН (ВПП), Всесвітню організацію охорони здоров'я (ВООЗ), Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Всесвітню Торговельну Організацію (ВТО), Конференцію ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), а також Всесвітній економічний форум (ВЕФ).

Мета. Метою дослідження є визначення факторів, які впливають на продовольчу безпеку будь-якої країни.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших проблем, яку будь-яка країна світу повинна постійно вирішувати та моніторити – це проблема забезпечення продовольчої безпеки. Це необхідно не тільки з позиції економічної, але й з позицій соціальної та політичної безпеки.

Сучасні тенденції світового масштабу – агресія Російської Федерації проти України, продовольча криза, глобальна зміна клімату, дефіцит вуглеводневої сировини, існуючі міжнародні санкції, шантаж Російської Федерації щодо постачання енергоносіїв – все це досить несприятливо впливає на національні продовольчі системи будь-якої країни світу, сприяючи формуванню потенційних загроз.

Таким чином, виходить, що продовольча безпека може бути гарантована державою лише за умов динамічного інноваційного розвитку власного виробництва сировини й продовольства, агропромислового комплексу, який здатний постійно забезпечувати населення продуктами харчування на відповідному рівні, стійкості сільської території та викоринення бідності як соціального явища. Проте, це, майже, утопія, адже продовольчу безпеку, як соціально-економічну категорію, розглядаємо в системі соціальних, економічних, організаційних, політичних, екологічних, технологічних та інших факторів, які прискорюють або уповільнюють розвиток АПК та купівельну спроможність населення.

Губарева І. та Доровський В. в роботі [3], а також автори в роботі [4] обґрунтували, що продовольча безпека держави є важливою складовою частиною економічної безпеки, яка в свою чергу є частиною національної безпеки держави.

На підставі аналізу робіт [5-9] продовольчу безпеку держави було запропоновано визначати як здатність національної економіки на основі реалізації власного ресурсного потенціалу забезпечувати екологічно чистими і корисними для здоров'я продуктами харчування вітчизняного виробництва поточні і надзвичайні потреби населення країни за науково-обґрунтованими нормами і доступними цінами при збереженні і поліпшенні середовища проживання.

Забезпечення ефективного функціонування системи продовольчої безпеки держави залежить від багатьох факторів. Проте, слід зауважити, що існує система сукупності факторів впливу на продовольчу безпеку, врахування якої дозволить дотримуватись принципів системності та комплексності, що сприятиме формуванню більш об'єктивних висновків та прийняттю ефективних рішень щодо забезпечення продовольчої безпеки.

В економічній науці все фактори впливу, наприклад, на діяльність підприємства, класично поділяються на зовнішні та внутрішні (рис. 1).

Ніконенко О. [8] вважає, що всі фактори впливу на продовольчу безпеку слід розглядати в залежності від рівня системи – на мега-, макро-, мезо- та мікрорівнях.

Враховуючи наукові дослідження з вивчення проблематики продовольчої безпеки та факторів, що впливають на неї [5-11] запропонуємо наступну класифікацію, яка представлена на рис. 2.

Розглянемо фактори, які наведені на рис. 2 більш детально.

За критерієм суб'єктивності фактори продовольчої безпеки розділені на об'єктивні та суб'єктивні з позиції можливостей керуючої системи.

Рисунок 1. Класичний розподіл факторів впливу [5]

Об'єктивні фактори продовольчої безпеки є даністю конкретної системи, їх наявність чи відсутність, рівень сприятливості та інше не залежать від бажань та можливостей системи, що нею управляє. Не зважаючи на те, що автори [7, 9] здебільшого вважають їх практично незмінними в короткостроковому періоді та малодинамічними у довгостроковій перспективі, відзначимо, що за останні три роки світова система довела про динамічність об'єктивних факторів в короткостроковому періоді. Проте, на них дійсно неможливо впливати, але обов'язково необхідно

враховувати під час побудови системи продовольчої безпеки. Суб'єктивні фактори впливу на продовольчу безпеку, навпаки, формуються переважно під впливом людського фактору. Вони є досить динамічними, іноді непередбачуваними, можуть порівняно легко трансформуватися у часі, залежно від волі та можливостей управлінської системи.

Слід зазначити, що такий поділ факторів впливу на стан продовольчої безпеки є досить умовним і обґрунтованим лише певною мірою.

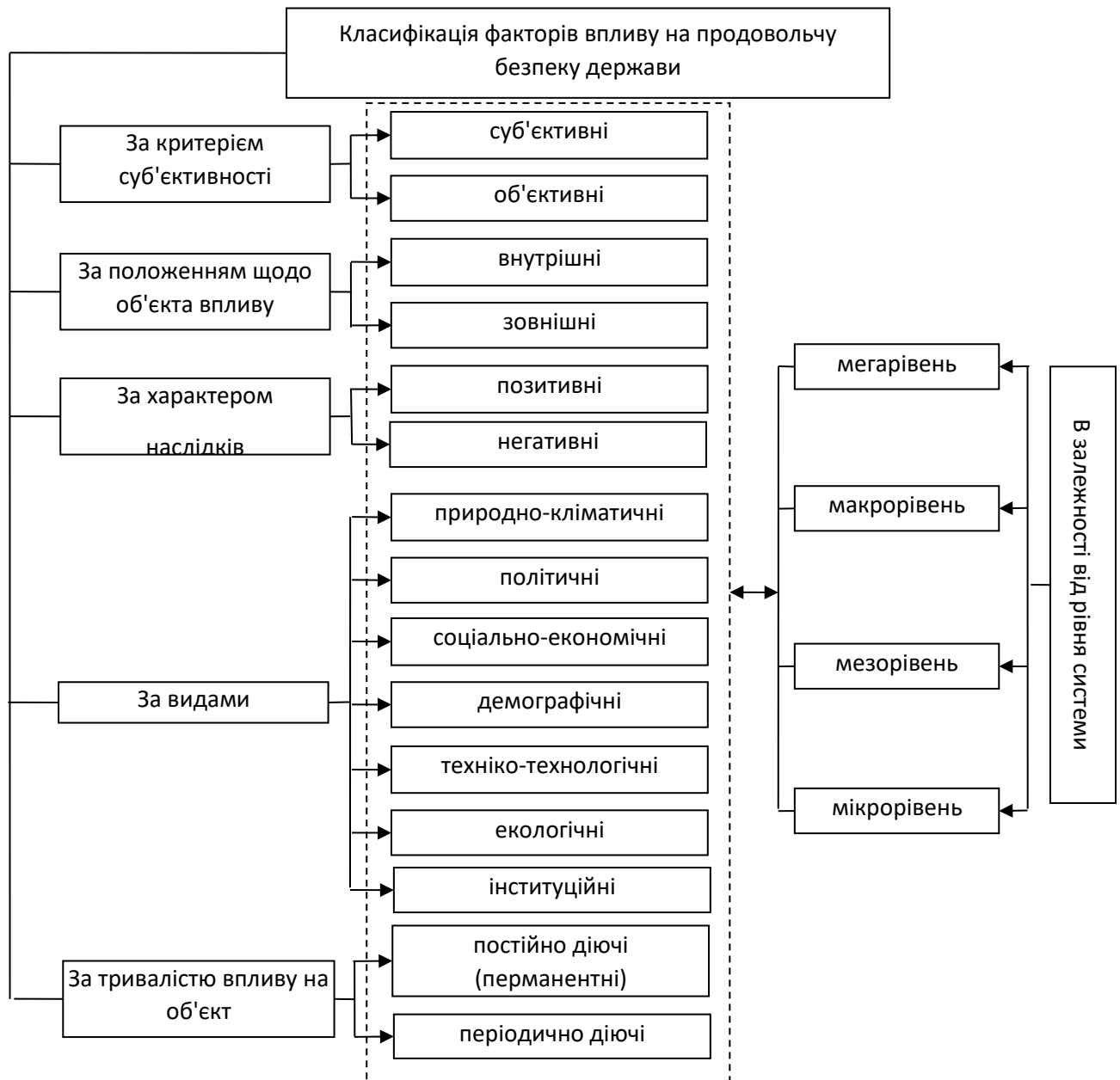

Рисунок 2. Класифікація факторів впливу на продовольчу безпеку держави

Як вже було зазначено, що сучасний як позитивний (досягнення науково-технічного прогресу в агросфері, процвітання біоінженерії тощо), так і негативний (затяжна пандемія COVID-19, торговельні війни, військова агресія Російської Федерації проти України тощо) розвиток сьогодення здатний певною мірою і посилювати, і

нівелювати сприятливий / несприятливий вплив об'єктивних чи суб'єктивних факторів. Крім того, один і той же фактор, вплив якого розглядається в залежності від рівня системи, в одному випадку вважатиметься об'єктивним, в іншому – суб'єктивним фактором. Так, наприклад, політична ситуація в країні для системи продовольчої

безпеки на макрорівні є суб'єктивним фактором, а для регіональної системи – об'єктивним фактором.

За положенням щодо об'єкта впливу фактори продовольчої безпеки поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зарубіжні дослідники Фрона Д. [10] та Ільїна З. [11] вважають, що зовнішні (екзогенні) фактори знаходяться поза зоною впливу конкретного суб'єкту гарантування продовольчої безпеки держави, тобто він не може цими факторами керувати. Тому дуже важливим для

подальшого успішного гарантування продовольчої безпеки є адаптація до умов, що змінюються під впливом зовнішніх факторів.

Виходячи з Проекту Закону України «Про продовольчу безпеку України» [12], а також висновку про необхідність розглядати вплив факторів на продовольчу безпеку в залежності від рівня системи [8], суб'єкти гарантування, а значить і впливу на продовольчу безпеку, які можуть керувати факторами зовнішнього впливу представлені на рис. 3.

Рисунок 3. Суб'єкти гарантування продовольчої безпеки

Що стосується внутрішніх факторів, то залежно від характеру їх наслідків, автори [7, 10, 11] поділяють їх на стабілізаційні та деструктивні.

До стабілізаційних факторів відносять [7, 10, 11]:

- створення сучасної нормативно-правової бази, яка дозволить нормалізувати

функціонування соціально-орієнтованої економічної системи;

- розробка механізму ціноутворення і створення паритетної системи цін на продовольчу сировину та товари, які споживаються в аграрній сфері;

- обмеження ввезення в країну тих видів імпортової сировини та продовольства, аналоги яких

виробляються чи можуть вироблятися вітчизняними товаровиробниками;

– постійне зростання рівня доходів та матеріального забезпечення населення;

– сталий розвиток вітчизняного продовольчого виробництва з урахуванням підвищення інноваційної активності агропромислового комплексу;

– розробка нововведень, запровадження досягнення НТП в аграрну сферу;

– обґрунтування та запровадження стратегії єдиної товарної політики; формування ефективних каналів руху товарів;

– розвиток виробничо-торгівельних структур та інфраструктури ринку;

– посилення інтеграційних процесів між сільськогосподарськими, переробними підприємствами та об'єктами ринкової інфраструктури;

– планування та прогнозування діяльності суб'єктів господарювання агропродовольчого сектору на економічних засадах;

– квотування експорту дефіцитних видів продовольства та сировини;

– підвищення рівня якості харчової продукції з постійними наближенням її показників до світових стандартів;

– забезпечення достовірності інформації, облік та контроль за ефективністю використання виробничих ресурсів за якісними та ціновими параметрами готової продукції, створення та запровадження сучасних інформаційних систем.

До деструктивних факторів автори [7, 10, 11] відносять:

– нестабільна нормативно-правова база, що регламентує виробничо-господарську діяльність у країні, а також слабка інформаційна база, яка не дозволяє об'єктивно оцінювати резерви та можливості різних галузей економіки;

– недосконалий механізм ціноутворення та, як наслідок, диспаритет цін на сировину, засоби виробництва, готову продукцію та послуги у різних сферах соціально-економічного комплексу;

– високий рівень насичення вітчизняного продовольчого ринку імпортною продукцією;

– низький рівень життя населення та сукупного попиту на продовольчі товари;

– перевищення темпів зростання цін на товари та послуги над зростанням рівня доходів населення;

– недостатній рівень нововведень у сфері матеріального виробництва;

– нерозвиненість ринкової інфраструктури;

– неефективність податкової, митної, кредитної, валютно-грошової, інноваційно-інвестиційної тощо політики та відсутність можливості використання державою дієвих інструментів регулювання продовольчого ринку;

– практична відсутність планування та прогнозування розвитку сфери матеріального виробництва, зокрема агропромислового комплексу та продовольчого ринку;

– низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної сировини виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках;

– вкрай недосконала та неефективна система обліку та контролю та використання ресурсів суб'єктами господарювання різних сфер;

– слабка інформаційна база, що не дозволяє правильно оцінити резерви сировини та продовольства.

За характером наслідків фактори впливу на продовольчу безпеку поділяються на позитивні та негативні. Оскільки різні фактори можуть надавати як позитивний, так і негативний вплив на систему продовольчої безпеки з точки зору досягнення її мети, яка полягає у забезпеченні населення необхідною та достатньою кількістю продовольства прийняттого рівня

якості та різноманітного асортименту, а промисловості – необхідною сировиною для виробництва продукції, усю сукупність факторів можна розділити відповідно до наслідків такого впливу. Цей поділ носить досить умовний характер. Це пов'язано з тим, що одні й ті ж самі фактори, не змінюючи своєї суті, сили та напряму впливу, з часом можуть мати діаметрально протилежні наслідки.

За видами фактори впливу на продовольчу безпеку бувають природно-кліматичними, соціально-економічними, політичними, демографічними, техніко-технологічними, екологічними тощо. Кордони зазначених груп факторів часто є досить розмитими. Іноді буває складно провести чіткий кордон між соціально-економічними, політичними факторами чи між природно-кліматичними та екологічними (наприклад, стан екосистеми, екологічна ситуація в межах певної території тощо). Автори [9, 10] окремо виділяють такий фактор впливу як інституційний. До нього відносять, передусім, бойкот, санкції та антисанкції. Бойкот – це форма політичної та економічної боротьби, яка передбачає повне або часткове припинення відносин з окремою особою, організацією, підприємством, будь-яке припинення відносин з кимось на знак протесту проти чогось [4]. Санкції – згідно Закону України

«Про санкції» [13] – це спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, застосовувані державами або міжнародними організаціями до держави, яка порушила норми міжнародного права. В Україні передбачено 25 видів санкцій [13]. Антисанкції – це санкція, що вводиться однією державою у відповідь на санкцію іншої. У теоретичному плані бойкот, санкції та антисанкції – це розрив інтеграційних і кооперативних зв'язків. Це, по суті, удар по теорії і практиці міжнародного розподілу праці. Також до інституційних факторів можна віднести неефективність формальних інститутів (законів і підзаконних актів), протиріччя між формальними та неформальними інститутами (між правовими нормами і звичаями (традиціями)), високі транзакційні витрати (захист прав власності, пошук інформації, ведення переговорів і заключення контрактів, моніторинг рівня продовольчою забезпеченості), корумпованість економіки тощо.

Важливим є той факт, що фактори впливу на продовольчу безпеку є різними за тривалістю цього впливу на певну соціально-економічну систему. Тривалість такого впливу залежить від виду фактору, рівня соціально-економічної системи, на яку виявляється вплив, динаміки та тенденцій розвитку явищ та процесів, що визначають продовольчу безпеку тощо.

Наприклад, до постійно діючих (перманентних) факторів продовольчої безпеки можна віднести природно-кліматичні та демографічні фактори, оскільки вони визначають пропозицію та попит на продовольство, до періодично діючих – політичні, соціально-економічні та техніко-технологічні, дія яких проявляється у конкретних умовах місця та часу в залежності від необхідності вирішувати конкретні завдання.

Слід відзначити, що всі фактори впливу на продовольчу безпеку доцільно розглядати в залежності від рівня системи, оскільки вони є специфічними для кожного з цих рівнів. Тому слід класифікувати наведені фактори впливу на продовольчу безпеку відповідно й рівня системи, виділивши фактори мегарівня, макrorівня, мезорівня та мікрорівня.

Глобальними факторами впливу на продовольчу безпеку, що впливають на всі рівні системи є:

1. Зростання чисельності населення та значне перевищення темпів приросту чисельності населення над можливостями біосфери. Так, на думку експертів, при продовженні цієї тенденції населення світу в 2050 р. становитиме 9,7 млрд чол., при цьому більше половини очікуваного приросту відбудеться в Африці, де населення збільшиться з 1,2 до 2,6 млрд чол., що ускладнить вирішення проблеми що подолання бідності та

голоду [3, 4]. Також це призведе до складнощів у задоволенні постійно зростаючих потреб людства в їжі за рахунок існуючих площ сільгоспугідь, які до того ж мають тенденцію до щорічного скорочення внаслідок низки екологічних, демографічних та соціально-економічних факторів. Крім того, приріст населення та попит на зерно практично вдвічі перевищує врожайність зернових.

2. Швидкі темпи урбанізації (за оцінками фахівців, через 20 років у містах проживатиме 65-70% всього населення планети) призвели до того, що значні площі родючих земель, які придатні до ведення сільського господарства, були виведені з обороту через розширення селітебних зон, розширення дорожньої мережі тощо.

3. Диспропорції між рівнем розвитку країн «золотого мільярда» і країн третього світу. Для економічно розвинених країн характерно надвиробництво продовольства, тоді як жителі країн третього світу здебільшого відчують гостру нестачу продуктів харчування та голод. Тобто має місце такий парадокс: жителі економічно розвинених країн страждають від переїдання, а жителі бідних країн помирають раніше від постійного недоїдання.

4. Відтік населення із сільської місцевості до міст, що призвело до того, що навантаження на одну особу, зайняту в сільському

господарстві, у рази збільшилася. Так, один працівник сільського господарства у країнах третього світу годує менше 2 осіб, тоді як у країнах Заходу – понад 20 осіб. До речі, чисельність сільського населення постійно скорочується і к 2050 р становитиме 3,4 млрд чол., що негативно позначиться на ситуації з забезпеченням продовольства у світі.

5. Низький рівень розвитку сільського господарства у країнах третього світу, що виявляється у його вузькій аграрно-сировинній спеціалізації, орієнтації на вирощування експортних технічних культур, а не продуктів харчування.

6. Глобальні зміни клімату, що спричинили докорінні трансформації погодно-кліматичних умов у багатьох регіонах світу.

7. Нестача прісної води, що ускладнює чи унеможлиблює ведення сільського господарства в посушливих регіонах планети.

8. Світова економічна криза, економічні війни.

9. Зростання цін на світовому продовольчому ринку.

10. Інтенсивний розвиток генної інженерії, що дозволяє сільському господарству збільшувати врожайність.

11. Військові конфлікти, що сприяють вкладанню значних коштів у військові витрати, а не в

розвиток сільськогосподарського виробництва.

12. Зростання попиту біопаливні товари (цукор, пальмове масло, ріпак, кукурудза, маніока) зумовило переорієнтацію виробників з виробництва продовольства на забезпечення потреб ринку біопалива.

13. Зростання попиту на продовольство в країнах, що розвиваються, яке спричинене зростанням доходів. Це призвело до переорієнтування попиту з крохмалистих на м'ясо-молочні продукти.

Слід відзначити, що одним з найважливіших факторів впливу на продовольчу безпеку є державна підтримка, яка представляє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних і інших заходів держави щодо стимулювання впливу на розвиток, як сільськогосподарського виробництва, так і сільських територій в потрібному для державі напрямку. Однак, трактування державної підтримки тільки з позиції фінансової чи бюджетної підтримки є неповною, оскільки вона може включати інформаційне забезпечення, розвиток консультування, системи страхування і біржового ринку. Державна підтримка, з одного боку, має виходити з можливостей бюджету, з іншого – бути достатньою для того, щоб разом з іншими інструментами державного

економічного регулювання (податкова, цінова, інвестиційна і зовнішньоекономічна політика, формування відповідного кредитного механізму тощо) дати можливість галузям адаптуватися до ринкових умов та забезпечити їм сталий розвиток.

Висновки дослідження.

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна робити висновок про те, що від ретельного дослідження факторів впливу на продовольчу безпеку і правильного та своєчасного реагування на них залежить побудова стійкої системи продовольчої безпеки держави. Загрози національним інтересам держави у забезпеченні необхідного рівня власного виробництва сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства виникають через розбалансування всіх основних пропорцій виробництва. Відсутність системного підходу і аграрної політики з чітко вираженими стратегічними пріоритетами, дисбаланс між ресурсними елементами відтворення в агропромисловому комплексі привели до дисбалансу соціально-економічних процесів розвитку національної економіки і суспільства.

Таким чином, на розвиток продовольчої безпеки впливають численні фактори, які можна згрупувати та прокласифікувати за основними ознаками, оцінити їх

вплив на загальний рівень продовольчої безпеки для ухвалення необхідних ефективних управлінських рішень, напрацювання заходів для зниження

рівня внутрішніх і зовнішніх загроз і підвищення економічної безпеки країни, регіону, кожної людини та світової спільноти загалом.

Referens

- Peretvorenna nashoho svitu: Poriadok denniy u sferi staloho rozvytku do 2030 roku.
URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html> [in Ukrainian]
- The Food and Agriculture Organization URL: <http://www.fao.org/home/en/>
- Hubarieva, I.O., Dorovskyi, V.O. (2012). Shliakhy udoskonalennia metodyky otsinky ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku – European vector of economic development. 1(12). 43-50. [in Ukrainian]
- Gryshova, I.; Kyzym, M.; Hubarieva, I.; Khaustova, V.; Livinskyi, A.; Koroshenko, M. (2020). Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. Sustainability. 12, 76-92.
- Varaksina, O.V. (2017). Prodovolcha bezpeka: sutnist, kryterii ta otsinka rivnia zabezpechenosti. Menedzhment XX stolittia: hlobalizatsiini vyklyky – Management of the 21st century: globalization challenges I. A. Markina (Ed.). Poltava: Vydavnytstvo «Simon». 223-232. [in Ukrainian]
- Hrynyshyn, V.Ye. (2020). Metodolohichni osnovy doslidzhennia prodovolchoi bezpeky krainy. Ekonomika ta derzhava – Economy and the state. 2. 141–146. [in Ukrainian]
- Cherevko, O.V., Yakovenko, O.V. (2016). Osnovni faktory vplyvu na prodovolchu bezpeku rehionu yak osnovu natsionalnoi bezpeky. Ekonomika ta derzhava – Economy and the state. 12. 68-71. [in Ukrainian]
- Nikonenko, O.A. (2022). Teoretychni zasady formuvannia prodovolchoi bezpeky krainy. Ekonomika ta derzhava – Economy and the state. 5. 121-125. [in Ukrainian]
- Zhyvko, Z.B. Danylenko, N.B., Stadnyk, M.Ye. (2019). Food security of Ukraine: theoretical and analytical review, Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seria: Ekonomika i upravlinnia – Scholarly notes of V. I. Vernadsky Tavri National University. Series: Economics and management., Vol. 30 (69). 6 (1). 15-23. [in Ukrainian]

Fróna, D. (2020). Factors affecting food security. The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences. 29. 39-49.

Sistema prodovol'stvennoj bezopasnosti: zakonomernosti formirovanija i faktory razvitija. Z. M. Il'ina (Ed.). (2007). Minsk: In-t jekonomiki NAN Belarusi. 112. [in Russian].

Pro prodovolchu bezpeku Ukrainy: Proekt Zakonu Ukrainy vid 24.10.2012 №11378
URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF8S200.html

Pro sanktsii: Zakon Ukrainy vid 14.08.2014 № 1644-VII URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/T141644?an=4>

How to Cite:

Pavlovska, I. G. (2022). FACTORS OF INFLUENCE ON FOOD SECURITY OF THE STATE. *Economies' Horizons*, 2(20), 111–124.
[https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(20\).2022.264261](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(20).2022.264261)